

Received: Mar. 16, 2018 • Revised: Apr. 4, 2018 • Accepted: May 30, 2018

ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์ ในประเทศไทย

The Success Factors of Homestay Entrepreneurs in Thailand

ภูริธรรพ์ หอมอุดมทรัพย์ (Purithath Homudomsap)¹

นัชชา กริมใจ (Natcha Krimjai)²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เลือกพักโฮมสเตย์ในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโฮมสเตย์ในประเทศไทย 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตชาวชุมชนโฮมสเตย์ 4) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และเพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยกลุ่มเป้าหมายคือ นักท่องเที่ยวและชาวชุมชนในหมู่บ้านบ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา แม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ บ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด บ้านบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ และ เกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา แบบสอบถามของนักท่องเที่ยวทั้ง 5 สถานที่รวมทั้งสิ้นจำนวน 417 ชุด และ แบบสอบถามชาวชุมชนทั้ง 5 สถานที่ รวมทั้งสิ้นจำนวน 415 ชุด การวิจัยนี้จะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติตามลักษณะข้อมูล โดยการวิเคราะห์ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพ สถิติที่ใช้ ได้แก่ การหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) การวิเคราะห์เพื่อทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ของตัวแปรอิสระ และตัวแปรส่งผ่าน โดยใช้สถิติหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

¹ นักศึกษา หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ถนนเลียบคลองทวีวัฒนา เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10170 (Student, Doctor of Business Administration Program, Bangkokthonburi University, Leabklongthawiwatthana Rd., Khet Thawiwatthana, Bangkok 10170, Thailand)

² อาจารย์ที่ปรึกษา หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ถนนเลียบคลองทวีวัฒนา เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10170 และเป็นผู้นิพนธ์ประสานงาน อีเมล: bkkthon.natcha@gmail.com (Academic Advisor, Doctor of Business Administration Program, Bangkokthonburi University, Leabklongthawiwatthana Rd., Khet Thawiwatthana, Bangkok 10170, Thailand, Corresponding Author, email: bkkthon.natcha@gmail.com)

ผลการศึกษาพบว่า

1. การมาเที่ยวส่วนใหญ่ของนักท่องเที่ยวมากับกลุ่มเพื่อนซึ่งเกินร้อยละ 50 โดยมาเป็นกลุ่มรถบัสหรือมาเป็นคณะ วัตถุประสงค์การมาโฮมสเตย์ส่วนใหญ่มาเพื่อหาข้อมูลทำวิจัยและเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง อายุอยู่ระหว่าง 21-50 ปี เฉลี่ยร้อยละ 60 และมีสถานภาพโสด อาชีพหลากหลาย โดยส่วนใหญ่ทำงานเป็นพนักงานบริษัท สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี และรายได้ อยู่ระหว่าง 10,000-50,000 บาท

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว มี 9 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยด้านเจ้าของบ้าน คือ ด้านความมีอัธยาศัยไมตรี สามารถสื่อสารพื้นฐานภาษาอังกฤษได้ และผ่านการอบรมการท่องเที่ยวท้องถิ่น 2) ปัจจัยด้านที่พัก คือ การที่มีที่นอนฟูก หมอน ผ้าห่มที่สะอาด 3) ปัจจัยด้านสุขอนามัยและอาหาร คือ การมีอาหารและน้ำดื่มสะอาด 4) ปัจจัยด้านทำเลที่ตั้ง คือ การเข้าถึงชุมชนโฮมสเตย์ได้ด้วยพาหนะอย่างใดอย่างหนึ่ง 5) ปัจจัยด้านกิจกรรม คือ การมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เข้าใจเรียนรู้วิถีชุมชน 6) ปัจจัยด้านการจัดการ คือ การจัดการให้มีระบบ และรูปแบบการจัดการฐานข้อมูลของสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์ และการเข้าพักเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทราบข้อมูลเจ้าของบ้าน 7) ปัจจัยด้านความปลอดภัย คือ มีป้ายสัญลักษณ์ป้องกันอันตรายและมีอุปกรณ์ป้องกัน อันตราย 8) ปัจจัยด้านการตลาด คือ มีการคิดราคาเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม หรือการคิดราคาที่เป็นธรรม สมเหตุสมผลนั่นเอง และ 9) ปัจจัยด้านความยั่งยืน คือ สินค้าที่นำมาขายให้แก่กลุ่มนักท่องเที่ยวมาจากวัตถุดิบในท้องถิ่น และมีกฎเกณฑ์การใช้ทรัพยากรเพื่อประโยชน์และความยั่งยืน

3. ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของชาวชุมชนโฮมสเตย์ มี 4 ปัจจัย คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ คือ การที่ชุมชนมีรายได้เพิ่มจากการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เศรษฐกิจของชุมชนพัฒนาดีขึ้น และชาวชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น 2) ด้านสังคม คือ การที่การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ในชุมชน และมีการร่วมมือแก้ไขปัญหาในชุมชน 3) ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การที่มีการปรับปรุงทัศนียภาพของชุมชนให้สวยงามขึ้นและไม่เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว 4) ด้านสุขภาพ คือ การที่การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ รวมทั้งสุขภาพของชาวชุมชนไม่เป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวโฮมสเตย์

4. ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ พบว่า ยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเท่าที่ควร ชาวบ้านต้องรวมกลุ่มและต้องมีผู้นำที่เข้มแข็งและเสียสละในการบริหารจัดการ สื่อออนไลน์นับว่ามีบทบาทอย่างมากในการค้นหาข้อมูล บางชุมชนต้องการทำเว็บไซต์แต่ขาดทุนทรัพย์ ส่วนผู้ประกอบการที่มีทุนทรัพย์ก็สามารถทำเว็บไซต์เองได้ บุคคลที่ต้องการเข้าพักโฮมสเตย์ของชุมชนจึงไม่สามารถเข้าถึงชุมชนโฮมสเตย์ดังกล่าวได้ นอกจากนี้ ยังขาดการสนับสนุนการจัดอบรมการพัฒนาการ

ท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และการอบรมทักษะการใช้ภาษาอังกฤษพื้นฐานเพื่อการท่องเที่ยว

5. ปัจจัยที่ทำให้การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ประสบความสำเร็จอย่างยิ่งย่น การที่จะทำให้การท่องเที่ยวโฮมสเตย์เกิดความยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องตระหนักถึงหลายภาคส่วน ทั้งการที่ภาครัฐมีนโยบายเพื่อสนับสนุนกระตุ้นให้เกิดความต้องการในการท่องเที่ยว เช่น ในปี 2560 รัฐบาลได้ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก๋ สไตล์ลึกลับ ซึ่งนับเป็นโอกาสอันดีสำหรับการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ แต่โอกาสนี้ก็มาพร้อมกับวิกฤตเช่นกันหากขาดการควบคุมดูแลที่ดี

คำสำคัญ: ปัจจัยความสำเร็จ, ธุรกิจโฮมสเตย์

Abstract

This research aims to 1) study the behavior of tourists who choose to stay homestay in Thailand 2) study the factors affecting the satisfaction of tourists staying homestay in Thailand 3) study the factors affecting the quality of life of the community 4) study the problems and obstacles that affect homestay and to study the factors that make homestay successful. Data were collected by questionnaires and interviews. The target group is 417 sets of questionnaires and community questionnaires, including 5 places, 415 sets. Statistics used frequency, percentage, and Pearson Product Moment Correlation Coefficient.

The results showed that

1. The majority of tourists coming with a group of friends was more than 50 percent and came by buses or groups. The purpose of coming to homestay mainly was to find information for research and recreation. The tourists, mostly women, aged between 21-50 years, and 60 percent were single. Diversity career, most of them work as employees, graduated with bachelor's degrees. Incomes were between 10,000 and 50,000 baht.

2. Factors affecting the decision of the tourists have nine factors: 1) The owner of the house, their hospitable, basic communication skills, and local tourism training skill, 2) Discount factor. The mattress is a mattress, pillow, blanket, clean, 3) Health and diet factors. There is food and clean drinking water, 4) Location factors. Homestay is to reach the community with vehicles, 5) The activities are the activities that promote understanding, learning, and lifestyle, 6) Management. Management factor is a management system and homestay membership

database management. The system helps visitors to know detail of landlords, 7) The safety factor. Having signs protection and device protection, 8) The market factor. Reasonable price charged is recognized by the group. The pricing is fair and reasonable enough, and 9) sustainable factor, products to be sold to a group of tourists from local ingredients and the use of resources for social benefit and sustainability.

3. Factors affecting the quality of life in community's homestay have four factors: 1) the economy benefits to the community, revenue from tourism homestay. Economic development of the community is better and the community have better standard of living, 2) the social aspect is that homestay tour does not cause conflict in the family, community, and collaboration solutions in the community, 3) environment is safe. The landscaping and beautiful views of the community are protected and do not cause problem of declining tourists, and 4) health tourism, homestay does not affect physical and mental health of the community, and does not hinder tourism homestay too.

4. Barriers of homestay tourism were found that there was no strong support from the government. Locals formed the group and have to have a strong and selfless leader in the management. Online media plays a huge role in search for information. Some communities experience shortage of funds but some entrepreneurs who have sufficient funds have their websites. Individuals who want to stay in host communities do not have access to community homestay. In addition, locals lack training and development from the government and basic English skill for tourism is needed.

5. The factors bring successful sustainable tourism homestay. In order to have sustainable tourism homestay, we need to be aware of several sectors and support from the government to stimulate tourism, e.g. the government campaign in 2017 to promote tourism in Thailand, Subtle Chic Style. This is a great opportunity for tourism homestay but opportunity might turn to problems if there is lack of good administrative control.

Keywords: *Success Factors, Homestay Business*

บทนำ

รัฐบาลไทยได้มีนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวไปสู่ทุกชุมชน เนื่องจากเห็นว่า การจัดการท่องเที่ยว เน้นการกระตุ้นเศรษฐกิจ ที่จะก่อให้เกิดการสร้างงาน และสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชนเป็นอย่างมาก ลักษณะและรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชน (Community-based Tourism) แต่ละแห่งมีความคล้ายคลึงกัน โดยเป็นการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco Tourism) โดยชุมชนมีส่วนร่วม และการให้บริการบ้านพักแบบโฮมสเตย์ (Homestay) กิจกรรมการท่องเที่ยวอยู่ในลักษณะเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ วัฒนธรรม และประเพณีของชุมชน อาทิ การเดินป่าชมธรรมชาติ น้ำตก ดูนก ดอกไม้ ต้นไม้ สมุนไพร การเรียนรู้และร่วมดำเนินวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น และชมการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน นักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวชุมชนจะเป็นนักท่องเที่ยวยุคใหม่ ซึ่งเป็นแนวโน้มของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันที่เป็นพวกรักการผจญภัย ใฝ่รู้ มีการศึกษา และชอบทดลอง โดยมีแรงจูงใจในการเดินทางจากความต้องการหาประสบการณ์ใหม่ๆ มองโอกาสทางด้านธุรกิจ และมีความสนใจที่จะศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น อาหารท้องถิ่นและวิถีชีวิตพื้นบ้าน เป็นต้น ส่วนความถี่ในการเดินทางและการจัดการท่องเที่ยว จะไม่เป็นไปตามฤดูกาล ส่วนมากเป็นการจัดการท่องเที่ยวเอง ทำเป็นกลุ่มเล็ก และมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นผู้แนะนำในการท่องเที่ยว เช่น ไกด์สำหรับเดินป่า ดูนก ในประเทศไทย มีหมู่บ้านที่ดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเปิดให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์อยู่หลายแห่ง และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกปี เนื่องจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาตินิยมท่องเที่ยวลักษณะเช่นนี้มากขึ้น และชุมชนเองก็มองเห็นประโยชน์ของการท่องเที่ยวชุมชนและการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ ซึ่งทำให้มีรายได้เสริมจากการให้บริการท่องเที่ยว (กรวรรณ สังขกร, 2552)

ในขณะที่การค้นหาประสบการณ์จากการท่องเที่ยวในลักษณะด้านวัฒนธรรม ชุมชน และธรรมชาติ กลับพบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่ดึงดูดเหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติและนักท่องเที่ยวไทยในวงกว้าง โดยส่วนใหญ่ให้การยอมรับในประเด็นที่ว่า 1) มีความต้องการหนีจากความเคร่งเครียดในเมืองและต้องการผ่อนคลายในชนบทมากยิ่งขึ้น 2) นักท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้นกำลังมองหาประสบการณ์ในชนบทที่มี “ความเป็นท้องถิ่น” โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวชาวยุโรปจากประเทศ เช่น สหราชอาณาจักร เนเธอร์แลนด์ เยอรมนี และฝรั่งเศส นอกจากนี้ยังมีความต้องการจากนักท่องเที่ยวตะวันตกประเทศอื่นๆ รวมทั้ง จากญี่ปุ่น เกาหลี และฮ่องกง 3) ความต้องการประสบการณ์แบบ “ปฏิสัมพันธ์” ที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้ง การพบปะกับคนท้องถิ่น 4) ความสนใจและกิจกรรมกำลังกลายเป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเมื่อเทียบกับการมีแต่สถานที่ท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว นักท่องเที่ยวยังสนใจประสบการณ์ที่มีความคิดสร้างสรรค์: “ความทรงจำครั้งหนึ่งในชีวิต” 5) ความตระหนักรู้ที่เพิ่มมากขึ้น และความใส่ใจเรื่องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง และผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นและวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้นกำลังมองหา “การท่องเที่ยวที่มี

ความรับผิดชอบ” นักท่องเที่ยวกำลังต้องการข้อมูลที่เพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมและสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับสถานที่ที่พวกเขาจะไปเยี่ยมเยือน รวมทั้ง การท่องเที่ยวทางเลือกที่ “รักษ์สิ่งแวดล้อม” และ 6) ความต้องการที่เพิ่มมากขึ้นสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ และการท่องเที่ยวแบบเหมาะสมกับทั้งครอบครัว รวมถึงการเยี่ยมชมชุมชนท้องถิ่น ซึ่งหลายครอบครัวต้องการให้ลูกๆ ของพวกเขามีการศึกษาที่กว้างไกลขึ้นแบบ “ออกนอกห้องเรียน”

ดังนั้น ถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวโฮมสเตย์มีแนวโน้มที่เติบโตขึ้น แต่จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทำให้ผู้วิจัยทราบถึงปัญหาของการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบการเข้าพักโฮมสเตย์ ดังเช่นจากรายงานผลการเสวนาเรื่องปัญหาและอุปสรรคโฮมสเตย์ไทย โดยคณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในคณะกรรมการท่องเที่ยววุฒิสภา ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาโฮมสเตย์ไทย สรุปได้ ดังนี้ 1) ยังไม่มีกฎหมายฉบับใดบังคับให้ธุรกิจโฮมสเตย์ต้องผ่านการตรวจสอบมาตรฐานจากสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวแต่อย่างใด และบทลงโทษของการไม่ปฏิบัติตามระเบียบมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยก็เพียงยึดป้ายมาตรฐานโฮมสเตย์คืนเท่านั้น ไม่มีบทลงโทษประการอื่น 2) การจัดการธุรกิจโฮมสเตย์ในชุมชน ในปัจจุบันยังมีลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่มีการรวมกลุ่มกันเท่าที่ควร และผู้ประกอบการมักเป็นคนฐานะดีในชุมชน บ้างประกอบธุรกิจแบบรีสอร์ท โดยใช้ชื่อโฮมสเตย์บังหน้า ทำให้ผลประโยชน์ตกอยู่กับคนกลุ่มหนึ่งเท่านั้น และการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ขึ้นมา บ้างก็ไม่ได้คิดถึงคนส่วนใหญ่ในชุมชน เพราะหากบ้านใดต้องการจัดตั้งเพียงรวมกลุ่มจำนวน 3 หลังคาเรือนขึ้นไปก็สามารถจัดตั้งได้แล้ว ทั้งๆ ที่คนในชุมชนได้รับผลกระทบด้านลบ ปัญหาสภาพแวดล้อม ปัญหาด้านสังคมเท่าเทียมกัน 3) การดำเนินงานของบางชุมชนมีการดำเนินการเป็นเอกเทศไม่มีการเชื่อมโยงในรูปของเครือข่าย ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการที่กำหนดให้ควรทำในรูปแบบของชุมชนและเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกับชุมชนอื่น ทั้งนี้ เพื่อแบ่งปันทรัพยากรทั้งในด้านแหล่งท่องเที่ยวและการให้บริการโดยอาศัยผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นในชุมชนเพื่อเป็นจุดสนใจดึงดูดนักท่องเที่ยว 4) ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การแย่งชิงทรัพยากร ปัญหาความเสื่อมโทรม ความหลากหลายวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวที่ไม่เข้าใจวิถีชุมชน อาจส่งผลทำให้เกิดความไม่พอใจของคนในพื้นที่นั้นได้ 5) ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับชื่อ เพราะคำว่า โฮมสเตย์ มีประชาชนบางกลุ่มนำไปใช้โดยไม่ตรงกับความหมายที่แท้จริงกับชื่อ 6) กระบวนการท่องเที่ยวและกีฬาที่มีอำนาจเพียงการกำหนดมาตรฐานเชิงสมัครใจ โดยมีได้มีบทบังคับให้ผู้ประกอบกิจการที่พักวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) จะต้องเข้ามารับรองมาตรฐาน 7) ชาวชุมชนหลายรายที่ประกอบกิจการที่พักวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) หันมายึดอาชีพให้บริการที่พักแบบดังกล่าวแทนการประกอบอาชีพหลัก ซึ่งทำให้วิถีชุมชนสูญหายและอาจประสบปัญหาการขาดรายได้เมื่อไม่มีนักท่องเที่ยว

ด้วยเหตุนี้ จึงมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านต่างๆ เพื่อช่วยให้การท่องเที่ยวในลักษณะโฮมสเตย์เป็นการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐบาลว่าด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ชุมชนอย่างยั่งยืน และไม่ขัดต่อความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ดังเช่นการศึกษาของ สุทัศน์ ละคร (2551) ที่ได้ศึกษาวิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ : กรณีศึกษาชุมชนชาวเล บ้านสังกาคู อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า วิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีดังนี้ 1) วิถีชีวิตด้านอาชีพ เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ของชุมชนบ้านสังกาคู โดยอาชีพต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมลากอวน หาลา ลากอวนกุ้ง การดำน้ำลึกจับปลา การงมหอย การนับเรือหางยาว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมทำกิจกรรมเหล่านี้ 2) วิถีชีวิตด้านภูมิปัญญา ได้แก่ การทำสมอเรือโบราณ การทำไซปลา การทำเรือปาจ๊าก การสานตะกร้าหวาย การทำทรงนก การผลิตเครื่องดนตรี 3) วิถีชีวิตด้านประเพณีและวัฒนธรรม เช่น การเชื้อผู้นำ เพื่อให้ชุมชนมีความสงบราบรื่น นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาที่พบว่า การบริหารจัดการโฮมสเตย์ และการให้บริการทางการท่องเที่ยวมีการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้การบริหารจัดการโฮมสเตย์มีประสิทธิภาพมากขึ้น ควรมีการจัดทำตารางและการบำรุงรักษาที่พัก กระตุ้นเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อมาตรฐานของโฮมสเตย์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ (เปรมลักษณ์ มูลใจ, 2555)

จากเหตุผลด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนของรัฐบาลเพื่อการท่องเที่ยวที่มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สมาชิกชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว และเป็นการส่งเสริมเอกลักษณ์ความเป็นไทยในการถ่ายทอดผ่านวิถีชุมชน อีกทั้งปัญหาที่พบในการดำเนินงานโฮมสเตย์ในด้านต่างๆ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจและดำเนินการศึกษาปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์ในประเทศไทยเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพและการประยุกต์ใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เลือกพักโฮมสเตย์ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์ในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวโฮมสเตย์

นิยามศัพท์เฉพาะ

โฮมสเตย์ หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่ง ที่นักท่องเที่ยวจะต้องพักรวมกับเจ้าของบ้านชายคาเดียวกันโดยมีห้องพักหรือพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านเหลือ สามารถนำมาดัดแปลงให้นักท่องเที่ยวพักได้ชั่วคราว ซึ่งมีจำนวนไม่เกิน 4 ห้อง มีผู้พักรวมไม่เกิน 20 คน โดยมีค่าตอบแทน และการบริการ สิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร อันมีลักษณะเป็นการประกอบกิจการเพื่อหารายได้เสริม ซึ่งเป็นตามบทนิยามคำว่า “โรงแรม” แห่งพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 และได้ขึ้นทะเบียนกับกรมการท่องเที่ยว ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

ผู้ประกอบการ หมายถึง เจ้าของกิจการโฮมสเตย์ในชุมชนที่ได้รับรางวัลโฮมสเตย์อาเซียน ซึ่งเป็นตัวแทนในแต่ละภูมิภาค จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ บ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา บางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ บ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด และเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

1. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวโฮมสเตย์ 5 แห่ง แห่งละ 80 ราย รวม 400 ราย
2. คนในชุมชนโฮมสเตย์ที่เป็นตัวแทนในแต่ละภูมิภาค โดยเลือกที่ได้รับรางวัลโฮมสเตย์อาเซียน จำนวน 5 แห่ง แห่งละ 80 ราย รวม 400 ราย ได้แก่

- 2.1 บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่
- 2.2 บ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา
- 2.3 บางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ
- 2.4 บ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด
- 2.5 เกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัย โดยสรุปเป็นขอบเขตด้านเนื้อหา องค์ประกอบความสำเร็จได้ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านเจ้าของบ้าน
2. องค์ประกอบด้านที่พัก
3. องค์ประกอบด้านสุขอนามัยและอาหาร
4. องค์ประกอบด้านทำเลที่ตั้ง
5. องค์ประกอบด้านกิจกรรม
6. องค์ประกอบด้านการจัดการ
7. องค์ประกอบด้านความปลอดภัย
8. องค์ประกอบด้านการตลาด
9. องค์ประกอบด้านความยั่งยืน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับภาครัฐ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนนโยบายด้านการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์

2. ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับภาคเอกชน เกี่ยวกับมิติในการนำโมเดลธุรกิจไปประยุกต์ใช้ในกลยุทธ์

3. ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับชุมชน โดยสามารถนำโมเดลธุรกิจไปประยุกต์ใช้ให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับสากล

4. ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับนักท่งเที่ยว ในด้านการศึกษาข้อมูลที่พักและมุมมองของมาตรฐานโฮมสเตย์ในประเทศไทย

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดของ Follett (1993) ว่าด้วย “การจัดการเป็นเทคนิคการทำงานให้สำเร็จ โดยอาศัยผู้อื่น” เป็นการเน้นเรื่องการประสานงาน โดยกล่าวว่า ในการจัดการหรือการบริหารงานจำเป็นต้องมีการประสานงาน 4 ชนิด ดังต่อไปนี้

1. การประสานงาน โดยการติดต่อโดยตรงกับตัวบุคคลที่รับผิดชอบงาน
2. การประสานงานในระยะเริ่มแรกหรือในขั้นวางแผนกิจกรรม
3. การประสานงาน ที่เป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในกิจกรรมทุกอย่างที่กระทำ
4. การประสานงานที่กระทำเป็นกระบวนการต่อเนื่อง

Thomas J. Peters (2004) ได้นำเสนอทฤษฎี In search of Excellence ดังนี้

คุณสมบัติที่ทำให้องค์กรเป็นเลิศ 8 ประการ ได้แก่

1. การมุ่งเน้นที่การปฏิบัติ (Bias for Action)
2. การมีความใกล้ชิดกับลูกค้า (Close to the Customer)
3. การให้ความสำคัญในการทำงานและสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจการ (Autonomy and Entrepreneurship)

4. การเพิ่มผลผลิตโดยพนักงาน (Productivity through People)

5. การติดตามงานอย่างใกล้ชิดและการใช้ค่านิยมเป็นแรงผลักดัน (Hands-on and Value Driven)

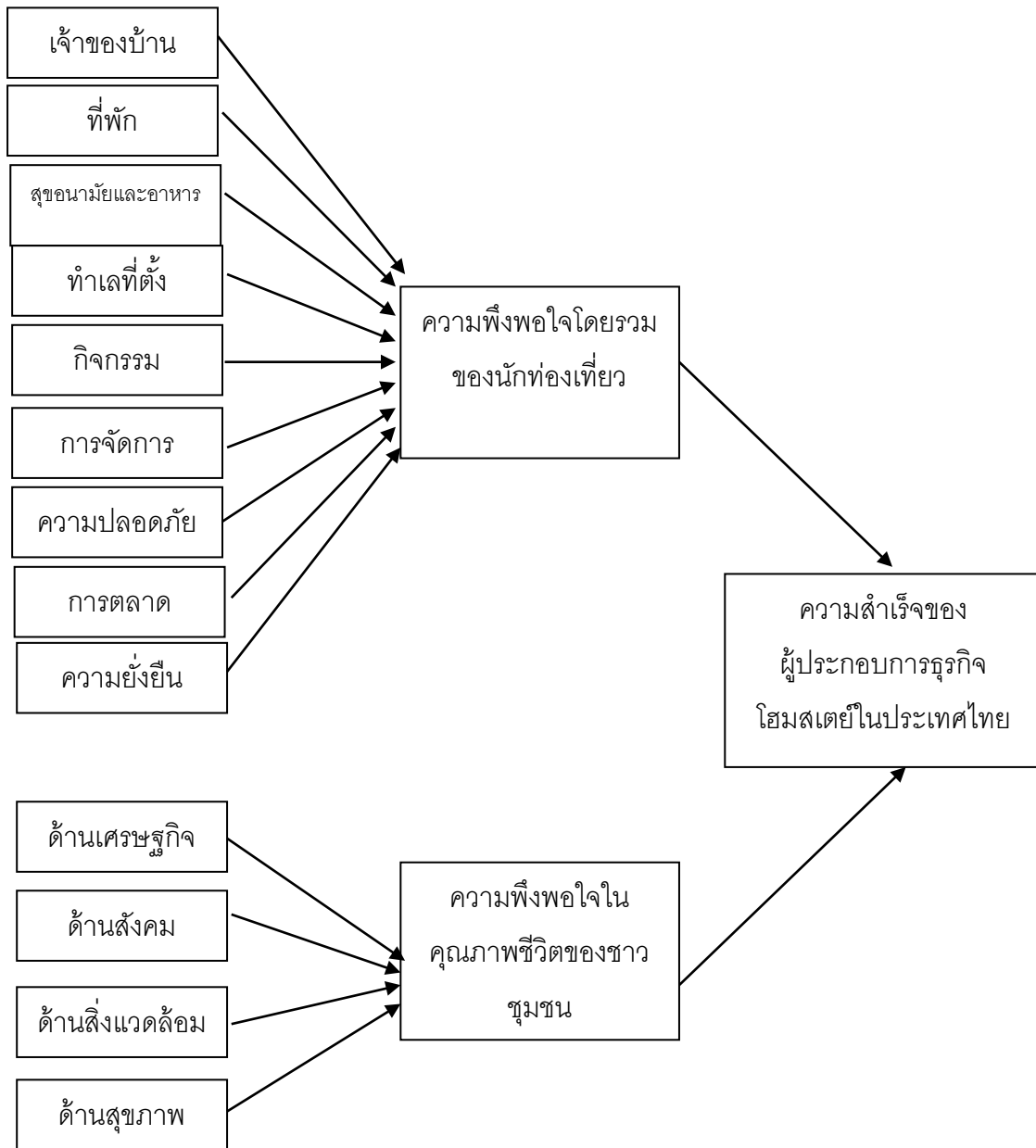
6. การทำแต่ธุรกิจที่มีความเชี่ยวชาญ (Stick to the Knitting)

7. การมีรูปแบบที่เรียบง่ายและใช้พนักงานอย่างมีประสิทธิภาพ (Simple Form and Lean Staff)

8. การเข้มงวดและผ่อนปรนในเวลาเดียวกัน (Simultaneous Loose Tight Properties)

ส่วนธุรกิจโฮมสเตย์ในประเทศไทย ส่วนใหญ่แม้ไม่ใช่ธุรกิจขนาดใหญ่ แต่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกันของชุมชน ดังนั้น การเข้าใจในทฤษฎีของการจัดการรูปแบบต่างๆ จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างราบรื่น และสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนได้อย่างเหมาะสม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยให้ความสำคัญการศึกษาเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์การวิจัย โดยได้แบ่งขั้นตอนดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและพัฒนาองค์ประกอบ

1) การสังเคราะห์เอกสาร

ด้วยการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยทั้งไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์ในประเทศไทย รวมถึงการลงภาคสนามเพื่อสังเกตการณ์ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยและร่างองค์ประกอบของการจัดการศึกษาเบื้องต้น

2) การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผู้ที่เกี่ยวข้องในการศึกษาคั้งนี้เป็นผู้ประกอบการ ผู้เป็นเจ้าของบริการจัดการโฮมสเตย์ในพื้นที่ 5 แห่ง ได้แก่ บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ บ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา บางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ บ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด เกาะยวน้อย จังหวัดพังงา

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำข้อมูลการสร้างเครื่องมือวิจัย และเมื่อสร้างเครื่องมือวิจัยด้วยการจัดทำเป็นแบบสอบถามแล้ว จึงนำกลับไปเก็บข้อมูลกับประชากรกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์องค์ประกอบความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์ในประเทศไทย ผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือในขั้นตอนนี้จากร่างองค์ประกอบความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์ในประเทศไทย เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยว 400 ราย และชาวชุมชน 400 ราย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือ

1) แบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโฮมสเตย์ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ยานพาหนะที่มาท่องเที่ยว ผู้ร่วมเดินทาง และวัตถุประสงค์การเดินทาง ซึ่งเป็นคำถามปลายปิดแบบเลือกตอบ จำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ แบบเลือกตอบรวม 10 ข้อ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยขององค์ประกอบโฮมสเตย์ที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 9 ตัวแปร

2) แบบสอบถามชาวชุมชนโฮมสเตย์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน แหล่งรายได้หลัก ระยะเวลาที่อาศัยในหมู่บ้าน การเป็นสมาชิกโฮมสเตย์ และระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นคำถามปลายปิดแบบเลือกตอบ จำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตชาวชุมชนโฮมสเตย์ แบ่งออกเป็น 4 ตัวแปร รวม 25 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับการประกอบกิจการโฮมสเตย์ของชาวชุมชน สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ตามลักษณะข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือ และสถิติที่ใช้ในการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย สรุปได้ ดังนี้

การวิเคราะห์ปัจจัยทางด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ สถิติที่ใช้การหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร คือ ตัวแปรอิสระ และตัวแปรส่งผ่าน โดยใช้สถิติหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์เพื่อทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร คือ ตัวแปรอิสระ และตัวแปรส่งผ่าน โดยใช้สถิติหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

1. พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เลือกพักโฮมสเตย์ พบว่า การมาเที่ยวส่วนใหญ่เกินร้อยละ 50 ของนักท่องเที่ยวมาอยู่กับกลุ่มเพื่อน โดยจะมาเป็นกลุ่มรถบัสหรือมาเป็นคณะ วัตถุประสงค์การมาโฮมสเตย์ส่วนใหญ่มาเพื่อหาข้อมูลทำวิจัยและเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง อายุอยู่ระหว่าง 21-50 ปี เฉลี่ยร้อยละ 60 และมีสถานภาพโสด อาชีพหลากหลาย โดยส่วนใหญ่จะทำงานเป็นพนักงานบริษัท รับราชการ และประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้อยู่ระหว่าง 10,000-50,000 บาท ผู้ที่มาท่องเที่ยวโฮมสเตย์ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวนี้ค่อนข้างดี แต่มีบางส่วนยังเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโฮมสเตย์และการเข้าพักในรีสอร์ท ที่ใช้คำว่าโฮมสเตย์ ประกอบในชื่อที่เรียกด้วยนั้น

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว พบว่า มี 9 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านเจ้าของบ้าน ด้านความมีอัธยาศัยไมตรี สามารถสื่อสารพื้นฐานภาษาอังกฤษได้ และผ่านการอบรมการท่องเที่ยวท้องถิ่น 2) ปัจจัยด้านที่พัก คือ การที่มีที่นอนพูก หมอน ผ้าห่มที่สะอาด 3) ปัจจัยด้านสุขอนามัยและอาหาร คือการมีอาหารและน้ำดื่มสะอาด 4) ปัจจัยด้านทำเลที่ตั้ง คือการเข้าถึงชุมชนโฮมสเตย์ได้ด้วยพาหนะอย่างใดอย่างหนึ่ง 5) ปัจจัยด้านกิจกรรม คือ การมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เข้าใจการเรียนรู้วิถีชุมชน 6) ปัจจัยด้านการจัดการ คือ การจัดการให้มีระบบ รูปแบบการจัดการฐานข้อมูลสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์ ว่า

มีใครบ้าง การเข้าพักเพื่อให้พนักงานท่องเที่ยวได้ทราบข้อมูลเจ้าของบ้าน 7) ปัจจัยด้านความปลอดภัย คือ มีป้ายสัญลักษณ์ป้องกันอันตรายและมีอุปกรณ์ป้องกัน อันตราย 8) ด้านการตลาด คือ มีการคิดราคาเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม หรือการคิดราคาที่เป็นธรรม สมเหตุสมผล 9) ด้านความยั่งยืน คือ สินค้าที่นำมาขายให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวมาจากวัตถุดิบในท้องถิ่น และมีกฎเกณฑ์การใช้ทรัพยากรเพื่อประโยชน์และความยั่งยืน

3. ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของชาวชุมชนโฮมสเตย์ พบว่า มี 4 ปัจจัยคือ 1) ด้านเศรษฐกิจ คือ การที่ชุมชนมีรายได้เพิ่มจากการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เศรษฐกิจของชุมชนพัฒนาดีขึ้น และชาวชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น 2) ด้านสังคม คือ การที่การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ในชุมชน และมีการร่วมมือแก้ไขปัญหาในชุมชน 3) ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การที่มีการปรับภูมิทัศน์ ทัศนียภาพของชุมชนให้สวยงามขึ้นและไม่เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว 4) ด้านสุขภาพ คือ การที่การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ อีกทั้งสุขภาพของชาวชุมชนไม่เป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวโฮมสเตย์

4. ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชนและชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์ พบว่า ยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเท่าที่ควร ชาวบ้านต้องรวมกลุ่มและต้องการมีผู้นำที่เข้มแข็งและเสียสละในการบริหารจัดการ สถานที่บางแห่งอยู่ห่างไกล ไม่มีทุนทรัพย์ในการประชาสัมพันธ์หมู่บ้านของตนเอง เนื่องจากหากต้องการเข้าถึงกลุ่มของนักท่องเที่ยวที่สนใจในปัจจุบัน สื่อออนไลน์นับว่ามีบทบาทอย่างยิ่งในการค้นหาข้อมูล บางชุมชนต้องการทำเว็บไซต์หรือการทำสไลด์ฉายภาพให้นักท่องเที่ยวได้ทราบประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านแต่ก็ขาดทุนทรัพย์ดังกล่าว และจากประสบการณ์ของผู้วิจัยในการเข้าพักโฮมสเตย์ที่เกาะยาวน้อย ได้เคยเข้าค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนเกาะยาวน้อยทางสื่อออนไลน์ แต่พบเพียงที่ข้อมูลที่พิกของเอกชน และไม่มีข้อมูลของกลุ่มชุมชนโฮมสเตย์อยู่บนสื่อออนไลน์ ซึ่งมีเพียงผู้ประกอบการที่มีทุนทรัพย์ในการทำเว็บไซต์เท่านั้น บุคคลที่ต้องการเข้าพักโฮมสเตย์ของชุมชนจึงไม่สามารถเข้าถึงชุมชนโฮมสเตย์ดังกล่าวได้ รวมถึง ชุมชนยังขาดการสนับสนุนการจัดอบรมการพัฒนาการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ การท่องเที่ยวในท้องถิ่น และการอบรมทักษะการใช้ภาษาอังกฤษพื้นฐานเพื่อการท่องเที่ยว

5. ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์ในประเทศไทย พบว่า การที่จะทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์ในประเทศไทยประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องตระหนักถึงหลายภาคส่วน ทั้งการที่ภาครัฐมีนโยบายเพื่อสนับสนุนกระตุ้นให้เกิดความต้องการในการท่องเที่ยว เช่น ในปี 2560 รัฐบาลได้ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก๋สไตล์ลึกลับ นับว่าเป็นโอกาสที่ดีสำหรับการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ แต่โอกาสนี้มาพร้อมกับวิกฤตเช่นกันหากขาดการควบคุมดูแล ซึ่งปัจจัยที่สำคัญที่สุดและมีอิทธิพลต่อความสำเร็จ นั่นก็คือ การบริหารจัดการที่ดี

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์ในประเทศไทย คือ การบริหารจัดการที่ดี โดยมีปัจจัยเกี่ยวข้องได้แก่ ตัดสินใจของนักท่องเที่ยว มีปัจจัยย่อย 9 ปัจจัย ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านเจ้าของบ้าน คือ ความมีอัธยาศัยไมตรี สามารถสื่อสารพื้นฐานภาษาอังกฤษได้ และผ่านการอบรมการท่องเที่ยวท้องถิ่น 2) ปัจจัยด้านที่พัก คือ การที่มีที่นอนฟูก หมอน ผ้าห่มที่สะอาด 3) ปัจจัยด้านสุขอนามัยและอาหาร คือการมีอาหารและน้ำดื่มสะอาด 4) ปัจจัยด้านทำเลที่ตั้ง คือการเข้าถึงชุมชนโฮมสเตย์ได้ด้วยพาหนะอย่างใดอย่างหนึ่ง 5) ปัจจัยด้านกิจกรรม คือ การมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เข้าใจเรียนรู้วิถีชุมชน 6) ปัจจัยด้านการจัดการ คือ การจัดการให้มีระบบ รูปแบบการจัดการฐานข้อมูลสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์ว่ามีผู้ใด และการเข้าพักเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทราบข้อมูลเจ้าของบ้าน 7) ปัจจัยด้านความปลอดภัย คือ มีป้ายสัญลักษณ์ป้องกันอันตรายและมีอุปกรณ์ป้องกัน อันตราย 8) ปัจจัยด้านการตลาด คือ มีการคิดราคาเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม หรือการคิดราคาที่เป็นธรรม สมเหตุสมผล และ 9) ปัจจัยด้านความยั่งยืน คือ สินค้าที่นำมาขายให้แก่กลุ่มนักท่องเที่ยวมาจากวัตถุดิบในท้องถิ่น และมีกฎเกณฑ์การใช้ทรัพยากรเพื่อประโยชน์และความยั่งยืน

ส่วนด้านคุณภาพชีวิตของชาวชุมชนโฮมสเตย์ มีปัจจัยย่อย 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ การที่ชุมชนมีรายได้เพิ่มจากการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เศรษฐกิจของชุมชนพัฒนาดีขึ้น และชาวชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น 2) ปัจจัยด้านสังคม คือ การที่การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ในชุมชน และมีการร่วมมือแก้ไขปัญหาในชุมชน 3) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม คือ การที่มีการปรับปรุงทัศน ทัศนียภาพของชุมชนให้สวยงามขึ้นและไม่เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว และ 4) ปัจจัยด้านสุขภาพ คือ การที่การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ไม่ส่งผลต่อสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ อีกทั้งสุขภาพของชาวชุมชนไม่เป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Theory of Need Gratification) ที่ว่าด้วยมนุษย์ทุกคนล้วนมีความต้องการที่จะสนองความต้องการให้กับตัวเองทั้งสิ้นและความต้องการของมนุษย์มีหลายอย่างด้วยกัน โดยที่มนุษย์จะมีความต้องการในขั้นสูงขึ้น เมื่อความต้องการในขั้นต่ำได้รับการตอบสนองอย่างพึงพอใจเสียก่อน ความต้องการนั้นประกอบด้วย 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 ความต้องการพื้นฐานทางกายภาพและชีวภาพ เป็นความต้องการในระดับต่ำขั้นแรก ซึ่งจำเป็นเพื่อการอยู่รอด เช่น ความต้องการในการพักผ่อน อากาศ อุณหภูมิที่พอเหมาะ การขับถ่าย การเคลื่อนไหว และความต้องการทางเพศ โดยรวมถึงความต้องการในปัจจัยสี่คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ขั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง เป็นความต้องการที่ปรารถนาที่จะอยู่ห่างจากสิ่งที่เป็นภัยอันตรายต่อชีวิต ไม่ว่าจะเป็นอุบัติเหตุ โรคภัยไข้เจ็บ รวมถึงความไม่มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ดังนั้น บุคคลจึงสนใจในหลักประกันบางอย่าง ได้แก่ การประกันภัยในรูปแบบต่างๆ การเก็บเงินสะสม และการใช้บำนาญบำนาญเมื่อเกษียณอายุ สิ่งเหล่านี้ทำให้

เกิดความรู้สึกปลอดภัยและมั่นคง ขั้นที่ 3 ความต้องการทางสังคม ความรักใคร่ และความเป็นเจ้าของบุคคลโดยทั่วไปจะมีความสัมพันธ์กับบิดามารดา สามีภรรยาและลูกรวมถึงญาติพี่น้อง นอกจากนั้น ความต้องการนี้อาจตอบสนองได้ในสภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ ความต้องการมีความสัมพันธ์อันอบอุ่นกับเพื่อน โดยเฉพาะเพื่อนร่วมงาน ความรู้สึกที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และเป็นผู้ที่มีคุณค่าของกลุ่มที่เขาเป็นสมาชิก ส่วนขั้นที่ 4 ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องและเป็นที่ยอมรับ หมายถึง ความต้องการของบุคคลที่มีคุณค่าสำหรับคนอื่น ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความสามารถที่แท้จริง ความสำเร็จ และความเคารพที่ได้รับจากคนอื่น และขั้นที่ 5 ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จสูงสุดหรือความต้องการประจักษ์ตน หมายถึง แนวโน้มของบุคคลที่จะเป็นหรืออยู่ในสถานภาพที่เขามีศักยภาพที่จะเป็นได้

นอกจากนั้น แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีการจัดการที่ว่าด้วยคุณสมบัติที่ทำให้องค์กรเป็นเลิศ 8 ประการ ประกอบด้วย การมุ่งเน้นที่การปฏิบัติ (Bias for Action) การมีความใกล้ชิดกับลูกค้า (Close to the Customer) การให้ความอิสระในการทำงานและสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจการ (Autonomy and Entrepreneurship) การเพิ่มผลผลิตโดยพนักงาน (Productivity Through People) การติดตามงานอย่างใกล้ชิดและการใช้ค่านิยมเป็นแรงผลักดัน (Hands-on and Value Driven) การทำแต่ธุรกิจที่มีความเชี่ยวชาญ (Stick to the Knitting) การมีรูปแบบที่เรียบง่ายและใช้พนักงานอย่างมีประสิทธิภาพ (Simple Form and Lean Staff) และการเข้มงวดและผ่อนปรนในเวลาเดียวกัน (Simultaneous Loose Tight Properties) รวมทั้ง ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ Amin and Ibrahim (2016) ที่พบว่า การท่องเที่ยวชุมชนที่ชาวชุมชนมีส่วนร่วม จะส่งผลให้การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน จากการวิจัยของ Kalsom Kayat (2014) ที่ได้ศึกษาเรื่อง กรอบแนวคิดการท่องเที่ยวชุมชนในชนบทอย่างยั่งยืน พบว่า มีหลายองค์ประกอบ เช่น การมีส่วนร่วมในชุมชน การบริการจัดการในด้านการเงิน การตลาด การอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อม สร้างประโยชน์ต่างๆ ให้กับชุมชน เช่นด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม นอกจากนั้น ยังสอดคล้องกับการวิจัยของดวงธิดา พัฒโน และเกิดศิริ เจริญวิศาล (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการปฏิบัติที่ดีของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ภายใต้แนวคิดของความยั่งยืน โดยพบว่า 1) การกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างการยอมรับและการสร้างภาวะผู้นำภายในชุมชน 2) การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างเจ้าบ้านและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผ่านกระบวนการความร่วมมือต่างๆ 3) การจัดการและพัฒนาพื้นที่ให้เหมาะสมกับระบบนิเวศชุมชน 4) การเผยแพร่และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น และ 5) ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านเวลา ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถลงพื้นที่แต่ละชุมชนได้เป็นระยะเวลา ยาวนานต่อเนื่อง เพื่อเรียนรู้ปัญหาเชิงลึกในด้านอื่นๆ เพิ่มเติมที่ควรจะได้จากการสังเกตการณ์ และการ ท่องเที่ยวในแต่ละฤดูกาล อาจส่งผลกระทบต่อในบางส่วนแก่นักท่องเที่ยว เช่น กลุ่มของนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม จากการสอบถามคนในพื้นที่พบว่า ปัญหาเชิงลึกในด้านอื่นนั้น ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก

2. เนื่องจากการศึกษาโฮมสเตย์จากตัวแทนของแต่ละภูมิภาค โดยการคัดเลือกจากผู้ที่ได้รับ รางวัลโฮมสเตย์อาเซียน ซึ่งมีผลงานวิจัยในลักษณะเดียวกัน เพียงแต่สถานที่ดังกล่าวมีแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมี จุดเด่นที่แตกต่างกัน เช่น บ้านปราสาทซึ่งมีการท่องเที่ยวที่เน้นด้านประวัติศาสตร์ ส่วนแม่กำปองมีการ ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาต่อยอดด้านการเปรียบเทียบสถานที่ ท่องเที่ยวอื่นซึ่งมีจุดเด่นในการท่องเที่ยวแต่ละด้านเพื่อศึกษาการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในเชิงลึกต่อไป

บรรณานุกรม

- กวรรณกร สัจกร. (2552). การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน. เชียงใหม่: ลีออคอินดีไซน์ เวิร์ค.
- เกตุศิริ เจริญวิศาล. (2558). รูปแบบการบริการต้นแบบของสถานที่จัดงานในสถาบันการศึกษา กรณีศึกษา: ศูนย์ประชุม คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา: ภาควิชา บริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุทัศน์ ละงู. (2551). วิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์: กรณีศึกษาชุมชน ชาวเลบ้านสังกาอู้อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- Amin, A. and Ibrahim, Y. (2016). Sustainable Community Participation in Homestay Program. *International Business Management*, 10(1), 18-23.
- Peters, T.J. and Waterman, R. H. (2004). *In Search of Excellence* (2nd ed.). London: Profile Book.